

PANDEMİ SÜRECİNDE 13 EYLÜL DÜNYA SEPSİS GÜNÜ BASIN AÇIKLAMASI

Dünya çapında her yıl 30 milyona varan yeni olgu ve yaklaşık 12 milyon ölüme neden olan sepsis yoğun bakımların en önemli hastalığıdır. Sepsis, enfeksiyonlara karşı vücudun verdiği düzensiz ('disregüle') yanıtı organ yetmezliklerinin eşlik ettiği bir klinik tablodur ve sepsiste ölüm oranları çok yüksektir. Sepsis tıbbi acil bir durumdur, önlenebilir bir ölüm nedenidir.

Dünyanın yeni tanıştığı SARS koronavirüs-2'nin (SARS-CoV-2) yol açtığı ve belirtisiz formundan, hafif, orta ve ağır seyirli formuna kadar geniş bir yelpazede seyreden COVID-19 enfeksiyonu, ağır seyirli formunda viral sepsise yol açmaktadır. Hepimizin takip ettiği gibi çok sayıda COVID-19 hastası yoğun bakımlarda ileri yaşam desteği ile hayata tutunmaya çalışmaktadır. Yoğun bakımlarda tedavi edilen şiddetli COVID-19, pnömونيye eşlik eden organ yetmezlikleri ile birlikte seyretmektedir. COVID-19 pandemisi tüm dünyada bütün hızıyla devam ederken, ülkemizdeki durum da ciddiyetini korumaktadır. Bu ortamda sepsis farkındalığının yaygınlaştırılması çok önemlidir.

Haziran ayından itibaren yavaş yavaş kısıtlılıkların kalkması sonrası ülkemizde toplumsal düzeyde bulaşıcılığı kontrol altına alınamayan salgının seyri endişe vermektedir. Temmuz-Ağustos ayları aktif vaka sayıları artışının yanı sıra Mart-Nisan dönemine oranla hastanelerde daha ağır vakaların yattığı, yoğun bakım yataklarının İstanbul dışında doluluk oranlarının arttığı bir dönem olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde bütün sağlık çalışanları gibi yoğun bakım çalışanları da bir ekip halinde çok yoğun bir iş yükü altında çalışmışlar ve yorgunlukları/tükenmişlikleri artmıştır. Bu iş yükünün bu şekilde taşınması sürdürülemeyeceğinden ağır hasta yükünün azaltılması için ivedilikle radikal önlemler alınmalıdır.

Bir pandemi sırasında, birinci basamak, salgınla mücadelenin ön safını oluşturur. Bir pandeminin, birinci basamak sağlık hizmetlerinin etkin ve doğru katılımı olmaksızın kontrol altına alınabilmesi ve sağlıklı ve doğru bir şekilde yönetilebilmesi mümkün değildir. Hastaların triyajlarının doğru şekilde yapılması, koruyucu hizmetlerin aksatılmadan sürdürülmesi, kronik hasta takiplerinin yapılması, tıbbi kayıt ve bildirimlerin yapılması, mümkün olan tüm vakalarda teletıp kullanımı, hastaların evlerinde yönetilmesi, hastane bakımına ihtiyaç duyan hastaların belirlenmesi, halka doğru mesaj ve bilgilerin iletilmesi, hasta ve sağlıklı bireylerin kaygılarının giderilmesi konularında birinci basamağın rolü yaşamsaldır ve bu konuya daha hassasiyetle önem verilmelidir.

Sepsis sık görülen bir hastalıktır; ancak, enfeksiyonlara yönelik korunma önlemleri sepsis gelişmesini engelleyebilir. Sepsise karşı genel olarak alınacak önlemler arasında; sepsisin bir halk sağlığı problemi olarak ele alınmasından, sık görülen enfeksiyonlara karşı aşılama, temiz doğum uygulamaları, ameliyatta

enfeksiyon önleme uygulamaları, hastanede yatış sürelerinin kısaltılması, özellikle el yıkama alışkanlığının yaygınlaştırılması olmak üzere kişisel hijyenin sağlanması, beslenme ve temiz su sağlamaya kadar geniş bir yelpazede sıralanabilir. COVID-19 Pandemisinde özellikle damlacık yoluyla bulaşan virüse karşı maske kullanımı ve fiziksel mesafeye dikkate edilmesi şiddetli COVID-19'un yol açtığı viral sepsis tablosunun önlenmesinde çok etkin olmaktadır. Sağlık otoritesi hayatı tehdit eden bu en ölümcül durumun önlenmesi için acilen önlemler almalı, toplumu bu önlemlerin uygulanması için yönlendirmeli ve sonrasında da mutlaka gerekli denetimlerle izlemelidir.

Küresel salgın sürecinde sepsis ve farkındalığının önemi iyice artmıştır. Sepsis yoğun bakımlarda her yaş grubunda sık görülen ölümcül bir hastalık olmakla birlikte hızlı tanı konulup etkili ve doğru tedavi uygulandığında ölümün büyük oranda engellenebildiği hastalıkların başında gelir. Hızlı tanı konulması için sağlık çalışanlarının ve aynı zamanda sağlıkçı olmayan kişilerin sepsis farkındalıklarının olması, bu konuda daha iyi eğitilmelerinin sağlanması çok önemlidir. Erken tanınması ve uygun sağlık hizmetlerine erişim de dahil olmak üzere sepsisin bilimsel kanıtlara dayalı tedavisinin yönetilmesi konusunda sağlık çalışanlarına yönelik eğitimler gerçekleştirilmelidir. Çoğunlukla bilinmeyen ve halk tarafından iyi anlaşılabilen bir hastalık olması nedeni ile, toplum farkındalığını artırmak hedefi benimsenmelidir. Hastalar ve hasta yakınları ile iletişim kurulurken 'sepsis' terimi kullanılmalı, her yıl 13 Eylül'de Dünya Sepsis Günü vesilesiyle düzenlenecek kampanyalar ile kamuoyu bilinçlendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Bu yaklaşım toplumun sağlık okuryazarlığının artırılmasına da katkı sağlayacaktır.

Sepsis tanısı ve tedavisi için, hızlı tanı testlerinin hayata geçirilmesi, laboratuvar olanaklarının güçlendirilmesi, mevcut antibiyotiklerin doğru ve etkili kullanımını, yoğun bakım ünitelerinin yetişmiş sağlık personeli, yardımcı personel ve alt yapı koşullarının güçlendirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Sepsisten ölümlerin engellenebilmesi için;

- 1) COVID-19 pandemisi ile ilişkili olarak viral yayılımın önlenmesini sağlamak için toplum bazında kısıtlılıkları hayata geçirmeye yönelik tedbirler artırılmalı,
- 2) Enfeksiyonun önlenmesinde en önemli uygulamanın "el yıkama (el hijyeni)" olduğunun ve şu an içinde bulunduğumuz Pandemi sürecindeki etkenin damlacık yoluyla bulaştığı göz önüne alınarak maske kullanımı ve fiziksel/sosyal mesafenin olduğunun toplumdaki farkındalığı artırılmalı,
- 3) Enfeksiyon hızları ve hastaneye yatışları azaltmak için sık görülen enfeksiyonlara karşı etkili aşuların risk grubundaki kişilere uygulanması sağlanmalı,
- 4) Hastanede görev yapan COVID-19 ile ilişkili branşların asistan, uzman ve öğretim üyelerinin "pandemi neferleri" olarak görülmemesi, COVID-19

poliklinik ve servislerindeki adil olmayan iş yüklerine tüm bölümlerin katkı vereceği havuz sistemleri aracılığıyla son verilmesinin sağlanması, sağlık çalışanları üzerindeki yükün hafifletilmesi ve şiddetli COVID-19 ve sepsise karşı sağlık çalışanlarının daha güçlü hale getirilmesi,

-
- 5) Sepsis tanı ve tedavisinin kanıta dayalı gerçekleştirilmesi için ulusal eylem planları geliştirilmeli,
  - 6) Sağlık kuruluşlarında enfeksiyon kontrol uygulamalarının yaygınlaştırılması için yeterli personel ve altyapı koşulları sağlanmalı, sağlık çalışanlarının enfeksiyon hastalıklarının tanı, tedavi ve takibi konularında eğitimine önem verilmeli ve iyi uygulamalara yönelik teşvik politikaları geliştirilmeli,
  - 7) Hızlı ve doğru tanı için, her sağlık kuruluşu için laboratuvarlar asgari koşulları sağlayacak şekilde güçlendirilmeli,
  - 8) Dünyada yaygın olarak kullanılan hızlı tanı testlerinin ülkemizde de kullanılabilmesi için geri ödeme politikaları geliştirilmeli,
  - 9) Sepsis hastalarının gecikmeden 3. Basamak yoğun bakım ünitelerinde ulaşmalarının sağlanması,
  - 10) Yoğun bakımların gerçekten gereksinimi olan hastalara hizmet verecek şekilde organizasyonlarının yapılıp akılcı kullanımlarını teşvik edilmesi ve destek ünitelerinin yaygınlaştırılması sağlanması,
  - 11) Ulusal hastalık istatistikleri ve raporlarında sepsisin doğru belgelendirilmesi sağlanarak sağlıklı veri toplanmalı,
  - 12) Toplumda gereksiz antibiyotik kullanımının bakterilerde antibiyotik direncine yol açtığı ve durumun hastanelerdeki antibiyotik direncine katkıda bulunduğu konusunda halkımız bilinçlendirilmeli ve gereksiz antibiyotik kullanımının önüne geçilmeli,
  - 13) Sağlık sistemlerinin güçlendirilmesi ve hasta güvenliğinin artırılmasının yanı sıra sağlık çalışanlarının da can güvenliğinin sağlanması için sağlık otoritesinin sivil toplum kuruluşları ve bilimsel derneklerle işbirliği gerçekleştirmesi sağlanmalıdır.
-

Kamuoyunun bilgisine saygıyla sunulur. 13 Eylül 2020

Prof. Dr. İsmail CİNEL
Türk Yoğun Bakım Derneği

Prof. Dr. Alpay AZAP
Türk Klinik Mikrobiyoloji ve
İnfeksiyon Hastalıkları Derneği

Prof. Dr. Hasan BAYRAM
Türk Toraks Derneği

Prof. Dr. Pınar OKYAY
Halk Sağlığı Uzmanları Derneği

Prof. Dr. Ömer KURTİPEK
Türk Anesteziyoloji ve Reanimasyon
Derneği

Prof. Dr. M. Selda ERENŞOY
Klinik Mikrobiyoloji Uzmanlık Derneği

Prof. Dr. Süleyman TÜREDİ
Acil Tıp Derneği

Prof. Dr. Murat Duman
Çocuk Acil Tıp ve Yoğun Bakım Derneği

Prof. Dr. Esin KOÇ
Türk Neonatoloji Derneği

Prof. Dr. E. Halis AKALIN
Türk Hastane İnfeksiyonları ve Kontrolü
Derneği

Prof. Dr. Kerim GÜLER
Türk İç Hastalıkları Uzmanlık Derneği

Prof. Dr. Seher DEMİRER
Türk Cerrahi Derneği

Prof. Dr. Barış OLTU
Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti

Prof. Dr. Esra SAATÇI
Türkiye Aile Hekimleri Uzmanlık
Derneği